

Elkészült az új tábla

Egyrészt szomorú, másrészt örömteli, hogy betelt mindkét tábla a Jährzeit-falon. Szomorú, hiszen azt jelenti, sok-sok eltávozott szeretünkre kell emlékezni. Örömteli, mert bizonyítja, jó ötlet volt, illetve így sokan állíthattak emléket elhunyt hozzátartozóiknak. A körzet vezetése a jelentős igényt figyelembe véve úgy döntött, újabb táblát állít a Dohány utcai zsinagógában.

Az új táblát, a kis névtáblákkal, illetve a gyertyákkal a Zsidó Kulturális Fesztiválra átadták, így a fesztivál látogatói már megtekinthették azt a zsinagóga bejáratánál.

Aki korábban elmulasztott jelentkezni, s most úgy gondolja, ily módon emlékezne elhunyt családtagjára, még nem készt el, és pótolhatja. Jelentkezni a templomkörzetben Fülöp Ildi-nél lehet.

Köszönetnyilvánítás

A Dohány körzet és az Alapítvány a Budapesti Dohány utcai Zsinagógáért vezetősége köszöni a nagyünnepi adományokat. A több mint 1 millió Ft-ot kulturális és oktatási célokra fordítjuk. Az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért az elmúlt években rengeteg programot szervezett a körzet hívei számára (kirándulás, múzeumlátogatás stb.), de környezetünk szebbé alakításáért is rengeteget tett Nádél Tamás elnök vezetésével. Elég megemlíteni az Emánuel park átalakítását, a sírkert rendbetételét, vagy éppen a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, megemlítve, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek.

Kérjük, támogassa továbbra is Alapítványunkat!
Bankszámlaszám:
11707024-20359234-00000000
IBAN:
HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000

Jährzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jährzeit-falon a kis névtáblák alatti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajs 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. A Jährzeitnapon a reggeli i. tisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunkban továbbra is közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor van a Jährzeitje.

Silberer Emma	november 2.	Dr. Wesel Katalin	november 13.	Alex Kertész	november 19.	Dr. Steiner Sándor	november 22.
Birnbaum Sándor	november 3.	Kozma György	november 15.	Darvas Zoltánné	november 20.	Rózsa Dezsóné	november 24.
Schein Ágnes	november 5.	Eugen Gero	november 17.	Suchmann István és Iczka	november 21.	Waldner Ferencné	november 27.
Gyarmati Hoffmann Livia	november 8.	Nádél Lászlóné	november 18.	Hajdu Tibor	november 22.	Váradi Lajos	november 28.

Best of Leonard Cohen magyarul NOVEMBER 8. 19.30

Fellépők:

AndFriends, Müller Péter Szíami és barátai koncertje

Eszenyi Enikő

Hernádi Judit

Szulák Andrea

Darvas Ferenc

Jávori Ferenc Fegya

Rátóti Zoltán

Stohl András

Szabó Ádám

Szakcsi Lakatos Béla

Tolcsvay László

Halász Judit

NOVEMBER 8. 16.00

„Sokszínű mesékkel kezdődik a mulatság”

DOHÁNY UTCAI ZSINAGÓGA

JÓTÉKONYSÁGI KONCERTEK AZ ÉLET MENETE ALAPÍTVÁNY JAVÁRA

WWW.ELETMENETE.HU
WWW.JEGY.HU

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Várkonyi Tibor és Dési János írása (5. és 8. oldal)

Jeruzsálem 100 éves fotókon (10. oldal)

Fotó: Szentgyörgyi Ákos

Érzelmekkel teli beszámoló a nagyünnepi Mázkirról

Ahogy azt már megszokhattuk, dugig telt a Dohány zsinagóga az őszi nagyünnep idején. A későn jövők bizony csak nehezen találtak maguknak helyet. Akadt, aki először hallgatta végig főrabink, dr. Frölich Róbert újról beszédét, vagy idén böjtölt először.

Szukkajsz napjaiban is megtöltöttük a szépen feldíszített sátrat. Majd jött sokak egyik kedvenc ünnepe, Szimchasz Tajró, s talán csak sok-sok évzizeddel ezelőtt volt ennyi gyerek a Dohányban. A kicsik hangos kacaja a felnőttek mosolyát is előhívta, miközben a Tórákat szinte cukorszőnyegen hordtuk körbe zsinagógánkban. Rengeteg emléket felidézhetnénk az elmúlt hónapból, ehelyett olvassák szeretettel **Littner Gyuri** barátunk, ahogy fogalmazott: személyes és érzelmekkel teli beszámolóját a Mázkirról.

Jajm Kipurkor az Engesztelés Napján a Dohány templomban is, mint a világ összes zsinagógájában felhangzott a halottakért szóló gyászszó a Jiszkajr.

Soha nem érzett dolog kerített a hatalmába, amikor kimondtam a halott szüleim zsidó nevét. A nevek felszálltak a templom kupolájába, és összekeveredtek az ott levő rengeteg zsidó névvel, amit a többi imádkozó mondott ki. Ezek a nevek elindultak az ég felé megkeresni a tulajdonosaikat, azokat a zsidó lelkeket, akikért az élők imákat mondtak. Minden név megtalálta a gazdáját, akik boldogok voltak, hogy a hozzátartozóik nem felejtették el őket haláluk után sem.

Szerencsés helyzetben vagyok, hogy a Dohány körzettel háromszor voltam külföldön, ahol a helyi zsidókkal közösen imádkozhattunk a templomukban. Prágában, Velenében és Jeruzsálemben mondtuk el velük a Márv imát. Ugyanazokat a szavakat mondtuk, amelyeket

zunk, ahogyan apáink, nagyapáink, tanítóink mutatták nekünk. Ez egy speciális nyelvezet, magyar zsidó nyelv, amelyben minden szóban ott vannak a szüleink. Azért éreztem magamat külföldön idegennek, mert ott nem voltak velünk a meghalt hozzátartozóink lelkei.

anyám zsidó nevét mondtam ki az ő hangját hallottam, amint megáldja a sábeszi gyertyákat. Ott voltak velem a Dohány zsinagógában, ahogyan minden kimondott zsidó név tulajdonosa is ott volt azzal, aki felidézte az emlékét. Boldog vagyok, hogy egy olyan közösség

az imakönyvben olvashatunk, mégis másképpen szóltak. Néztem és hallgattam őket, és idegennek éreztem magamat közöttük. Most jöttem rá, miért. Mi úgy imádko-

Most amikor a Jiszkajr imában kimondtam édesapám zsidó nevét, felcsendült a fülemben a hangja, amint áldást mond a péntek esti borra és kalácsra. Amikor az édes-

tagja lehetek, amelyben osztozunk a gyász perceiben, és minél többet mondjuk a Jiszkajr imát, annál több léleknek szerezzünk boldogságot a Túlvilágon.

I M A R E N D

Hétköznap: 7.³⁰-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 17.⁰⁰ óra, helyszín a Talmud-Tórában.

Az esti ima előtt fél órával sakkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!

Péntek esti ima: 17.⁰⁰-kor a Hősök Templomban.

Szombat reggeli ima a Hősök Templomban: Sachrisz: 9.³⁰
Tóraolvasás: 10.⁰⁰ Muszáf ima: kb. 10.⁴⁵

Vasárnap reggeli ima: 8.⁰⁰-kor, esti ima: 17.⁰⁰-kor, mindkettő a Talmud Tórában.

A péntek esti kiddust, illetve a szombat délutáni sálesüdeszt szintén a Talmud-Tórában tartjuk.

Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:

október 24.	17. ³⁰	november 7.	16. ⁰⁰	november 21.	15. ⁵⁰
október 31.	16. ⁰⁰	november 14.	16. ⁰⁰	november 28.	15. ⁵⁰

A Dávid-csillag

Felismerte volna-e egy középkori zsidó a Dávid-csillagot, és a ma felismernénk-e vallásunk hagyományos jelképeit? A válasz korántsem kézenfekvő... A Dávid-csillagról kiderül, hogy nem is csillagnak hívják. Abban valószínűleg mindenki egyetért, a Dávid-csillag ősi jelkép. De mit jelképez – a zsidó vallást; a zsidókat, mint népet, vagy valami egészen mást?

Szerte a világon

A Dávid-csillag olyan kézenfekvő szimbólum, hogy az ókorban számos kultúra egymástól függetlenül is használta. Díszítőelemként, vagy valamilyen többletjelentéssel felruházva. Például Indiában népszerű dekorációs elem ez a fajta csillag, de vallási értelme is létezik. A hinduizmusban a szívcsakra jelképe a lótusz-szirmokkal övezett körbe írt hatágú csillag, a két háromszög a férfi és a női jellegek egyesülésére utal.

király pajzsának különleges védőerőt tulajdonítottak. Arról azonban nem volt egyetértés, pontosan hogyan is festett ez a pajzs, és milyen ábra volt rajta. Mások szerint nem egy konkrét tárgyról volt szó, hanem I.ten védelmező erejéről; az áldás szövege is inkább erre utal, ráadásul az imákban „az atyák pajzsa” (mágén ávot) kifejezés is előfordul.

Ráadásul sokáig nem is Dáviddal kötötték össze, hanem utódjával, Salamon királlyal. A „Salamon

szimbólum márpedig a jól ismert pentagramma. Sőt a felsorolást úgy is lehet értelmezni, hogy Dávid pajzsa maga volt a truttenfuess. Erre utalhat egy szintén korabeli, de latin nyelvű leírás is. Jacob Bongars, a pfalzi választófejedelem követe szerint „egy bagolyláb öt karommal” (pes bubonis, quinque aculeis) volt a zászlón. Mindkét forrás említ további csillagokat is, de az nem derül ki, hogy ezek milyen formájúak voltak.

Politikai szimbólum

Bécsben a XVII. században már egyik oldalukon Dávid-csillagot, másik oldalukon keresztény keresztet viselő határkövekkel jelölték a zsidó negyed határait. A XVIII. században számos nyugat-európai országban használták a zsidók saját jelképüként a Dávid-csillagot, de Kelet-Európában javarészt továbbra is csak a korábbi, mágikus funkciójában jelent meg.

A Dávid-csillag, mint zsidó szimbólum a XIX. században vált bevetté. Ebben döntő szerepe volt annak, hogy a zsidó felvilágosodás nyomán sok zsidó olyan új jelképet szeretett volna választani a zsidóságnak, ami nem volt erősen vallásos töltetű. A Dávid-csillagnál kötődtek ki, ráadásul ennek az az előnye is megvolt – legálábbis Gershom Scholem, a téma kutatója szerint –, hogy az ekkoriban felvirágzó zsinagógaépítészetben jól lehetett használni ezt az egyszerű geometrikus jelet. A szintén magyarországi eredetű cionista mozgalom, melynek hívei Izrael politikai függetlenségéért és a zsidó bevándorlásért harcoltak, ugyanilyen okokból döntött a Dávid-csillag mellett. Így került később a hatágú csillag Izrael zászlajára is.

Mire a nációk a zsidókat hatágú sárga csillag viselésére kötelezték, addigra már bevett zsidó jelkép volt a Dávid-csillag. Már a középkorban is léteztek hasonló megkülönböztető jelzések – jelvények, övek, nyakékek –, és ezek gyakran sárga színűek voltak, de nem volt hatágú csillag formájuk. Sok országban kellett a zsidóknak csúcsos sárga kalapot hordaniuk, ezt 1555-ben IV. Pál pápa is kötelezővé tette a pápai államban.

Habár napjainkban a Dávid-csillag a legtöbbször a zsidóságot jelképezi, azért olykor mások is használják, sőt vannak, akik egyenesen a zsidóktól vették át! Például a karibi szigetállam, Trinidad és Tobago rendőrségének is Dávid-csillagos a logója.

A jelképet valószínűleg egy korábban Palesztina területén állomásozó brit parancsnok választotta a rendőrségnek, még az 1920-as években. Mára mindenestre már nem kötődik a zsidósághoz.

(forrás: www.nyest.hu/hirek/a-david-csillag)

Salamon pecsétje egy 13. századi marokkói pénzérmén (Forrás: Wikimedia Commons / Jpb1301 / CC BY-SA 3.0)

Újkeletű jelentés

A Dávid-csillag csak a közelmúltban vált a zsidóság szimbólumává. A középkorban a hatágú csillag varázsszerű védelmező jelként szolgált, az ötágú csillaggal egyetemben. A kettő sokáig felcserélhető volt, nem volt jelentésük között különbség. Az efféle oltalmazó ábrákat keresztények és muszlimok is előszeretettel használták. A Dávid-csillag előtt a menóra, a zsidó Templom hétágú mécsesstartója volt az általános zsidó jelkép. (A közhiedelemmel ellentétben a menóra ágainak végén nem gyertyák voltak, hanem mécsesek.) Júda (Jehuda) bibliai törzsének jelképe, az oroszlán is gyakran felbukkant, mint zsidó szimbólum.

Harci eszköz?

A Dávid-csillag neve héberül nem „Dávid-csillag”, hanem „Dávid pajzsa” (mágén Dávid). Ez a kifejezés a hagyományos imarendben is szerepel. Aki a közösségi Tóra-olvasás után a háftárát, a Tóra-szakaszhoz kapcsolódó prófétai szövegrészt olvassa fel, utána mond egy áldást, amiben I.ten, mint „Dávid pajzsa” jelenik meg. (Sámuel imájában.) Léteztek olyan zsidó legendák, amelyek Dávid

pecsétje” elnevezés a középkorban jelölhette a hatágú és az ötágú csillagot is, ezeket gyakran körbe írták és pontokkal díszítették. A keresztény, zsidó és muszlim körökben egyaránt elterjedt legendák szerint Salamon királynak volt egy pecsétgyűrűje, amellyel tudott parancsolni az ártó szellemeknek. Ezen a pecsétgyűrűn szerepelt ötágú, vagy hatágú csillag – pontosabban megnevezve pentagramma vagy hexagramma.

Mátyás király krónikáiból

Hol kezdtek el először kimondottan zsidó szimbólumként használni a Dávid-csillagot? Középkor Európában! A XIV. századi prágai és a XV. századi budai zsidókról is feljegyezték, hogy csillagos zászlajuk volt. A prágai zászló fennmaradt, és a ma ismert Dávid-csillag látható rajta. A prágai hitközség pecsétjén ugyanez a jel szerepelt, a mágén Dávid felirat kíséretében. A budai zászlóról csak szöveges leírás ismeretes, Hanns Seybolt bajor krónikás szerint egyéb díszek mellett Dávid pajzsa, vagy cimere (Dauid wappen) is látható volt rajta. Elképzelhető, hogy itt még az ötágú csillag is megjelent, ugyanis a szöveg szerint egy truttenfuess is volt a zászlón; a mai németességgel Drudenfuß névvel jelölt

Jeruzsálem: 100 éves fotók és meglepő tények

Május 17-én ünneplik a Jeruzsálem napot, a város újraegyesítésének évfordulóját.

A eseményre a *The Times of Israel* fotóriportere érdekes képsorozatot publikált Jeruzsálem 100 évvel ezelőtti arcáról (<http://blogs.timesofisrael.com/jerusalem-then-and-now-a-journey-in-photos/>), mellette a ugyanezok a helyszínek ma.

A városról mi is összegyűjtöttünk néhány kevésbé ismert tény.

Mint a szépen épült, jól egybeszerkesztett város - így írt 3000 évvel ezelőtt Dávid király Jeruzsálemről, amit ő nevezett el és tett Izrael fővárosává. Jeruzsálem azóta sok történelmi hányattatáson ment keresztül, néhány dolog azonban nem változott három évezred alatt.

kezdődött (vagyis a narratíva szerint a „megszállók” erőszakosan „telepes építkezésekkel”, zsidó lakosok betelepítésével és a város határainak kiterjesztésével igyekeztek a maguk javára fordítani a demográfiai arányokat). A tények azonban ezt cáfolják.

nem igaz, hogy a demográfiai arányokat az változtatta meg, hogy Izrael megalakulásakor „elűzték” a palesztinokat. Ez Jeruzsálemben amúgy éppen ellenkezőleg történt: a város keleti feléből – benne a teljes Óvárossal – a zsidó lakosokat űzték ki.

A város keleti fele 1948 és 1967 között jordániai megszállás alatt állt (zsidó lakosság nélkül, ha úgy tetszik, „Judenrein” övezetként - amint azt a második világháború alatt a náci legfőbb közel-keleti szövetségese, Hadzs Amin al-Husseini jeruzsálemi nagymufti tervezte), ám a hatnapos háborút követő újraegyesítés visszaállította a zsidók abszolút többségét Jeruzsálemben. Jeruzsálem egységes városként már 1948-ban abszolút zsidó többséggel rendelkezett, és ez volt a helyzet 1967 után is.

A folyamat azóta csak tovább erősödött. 1993-ra a város keleti fele is zsidó többségű lett (155 ezer zsidó és 150 ezer arab/muszlim lakos), ironikus módon éppen abban az évben, amikor a PFSZ az oslói megállapodásban hivatalosan is Kelet-Jeruzsálemet követelte a palesztin állam fővárosának. A különbség azóta még nagyobb: 2008-ban Kelet-Jeruzsálem lakóinak 60 százaléka zsidó, és a városnegyedek közül egyedül az Óvárossal maradt meg az arab többség.

Érdekes, hogy Jeruzsálemben több száz muszlim roma él, teljes békében a város többi lakójával. Róluk ebben a posztunkban írtunk. További érdekességek olvashatók Jeruzsálemről Simon Sebag Montefiore „városéletrajzi” könyvében, a város körüli nemzetközi vitákról pedig Dore Gold „Harc Jeruzsálemért” című művében. (forrás: vigo.blog.hu)

A Damaskuszi-kapu, 1890 körül

Csak egyetlen ország fővárosa volt

Több mint egy tucat hatalom váltotta egymást a Szent Városban: asszírok, babiloniak, perzsák, makedónok, rómaiak, bizánciak, valamint a különböző muszlim hódítók (akiktől néhány évtizedre a nyugati keresztetek foglalták el a várost), majd a britek, de Jeruzsálem csak egyetlen országnak, Izraelnek volt a fővárosa is (és az ma is).

Csak egyetlen szent könyvben szerepel

A világvallások szent írásai közül Jeruzsálemet csak a Biblia említi. Az ószövetségi könyvekben 660, az Újszövetség pedig 146 esetben szerepel Jeruzsálem, ezzel szemben a Korán vagy a keleti vallások könyvei egyetlen esetben sem említik a várost.

Soha nem volt megosztva

Ez így csak majdnem igaz: több mint három évezredes történetének egy rövid időszakban, 1948 és 1967 között, a jordániai megszállás idején Jeruzsálem ugyanolyan katonai eszközökkel kettéosztott város volt, mint a második világháború után Berlin. Azonban előtte és utána a város egységes településként fejlődött.

A XX. században nem változott Jeruzsálem demográfiai térképe

Bár a nemzetközi média és a nyugati politikusok többnyire készpénznek veszik, hogy Jeruzsálem „judaizálása” az 1967-es egységesítést követően

Zsidó hívők a Nyugati-fálnál 1898-ban: 1948 és 1967 között a jordániai megszállás alatt elűzték őket

Budapesten egyeztetett az Európai Maccabi elnöke

Múlt héten Budapesten járt az Európai Maccabi Szövetség (EMC) elnöke, Mordehai Tichauer. Motti, ahogy mindenki ismeri, hosszas megbeszélést folytatott a Maccabi VAC elnökével, Jusztin Ádámmal (már pénteken kora reggel is); tárgyalt a BZSH elnökével, Ács Tamással, találkozott főorobinkkal dr. Frölich Róberttel és meglátogatta a Dohány utcai zsinagógát is. Az alig két nap alatt egyeztetett az MTK vezetőivel, illetve kormányzati tisztségviselőkkel is. Mint előző számunkban beszámoltunk róla, Budapest pályázik a 2019-es Maccabi Európa Játékokra, ezért az EMC elnöke megnézte a Margitszigeten a Sportuszodát, a Papp László csarnokot, a SYMA Rendezvény és Kongresszusi Központot, a Puskás Ferenc Stadiont, a Groupama Arénát, továbbá az Új Hidegkuti Nándor Stadion építési területét. A feszített program ellenére, - első között - a Pesti Sóletre is jutott néhány perce. /A találkozó alapján elmondható, hogy sajnos valóban csak rövid időt kaptunk, mert szívesen folytattuk volna a társalgást az elnök úrral, aki kedélyesen invitált asztalához./

– Kicsit hideg a kávé – kezdte mosolyogva, Motti Tichauer, az Európai Maccabi Szövetség elnöke, amikor első benyomásairól érdeklődtünk. Szinte kacsintva jött a válasz, így lehetett tudni, ez inkább egyfajta sportos ugratás. Így rögtön a sportmúltjáról kezdtünk beszélni.

– Hét évesen gyerektornával indult, aztán a labdajátékokra váltottam. Iskolában és klubban kézilabdáztam, ami akkor még szabadtéri sportág volt. Évekkel később Izraelben folytattam, de hamar kiderült a többiek túl fiatalok és túl erősek. Így csapatról egyéni sportra váltottam, s azóta is teniszesek. Imádom a sportot, kikapcsol, rengeteg embert lehet megismerni és a legjobb, legegyszerűbb módja a kapcsolat kialakításának.

Beszélni sem kell...

– Miként lett vezető?

– Rengeteget kaptam a sporttól, úgy éreztem ideje valamit visszaadnom, illetve a közösségnek is. Kezdttem otthon Frankfurtban, s immár majd 25 éve vagyok az EMC vezetésében. Őt éve pedig elnökként irányítom a szervezetet. A sport mellett fontos a zsidó identitás megélése, s hogy minél többen legyünk együtt. A Maccabinak világszerte hetven ország a tagja!

fotó: Zádor Péter

Az elnök úr elmondta, két ok miatt látogatott Budapestre: egyrészt november 11. és 15. között – az 1990-es évek után másodszer - itt lesz a Maccabi Európai Kongresszusa. Vendégünk kiemelte, hogy remek a kapcsolata VAC-cal, még inkább annak elnökével, Jusztin Ádámmal. Más-

részt miután Budapest is pályázik a 2019-es Maccabi Európa Játékokra, így kíváncsi a feltételekre, a lehetséges helyszínekre. s egyeztetett is ez ügyben.

– Az idek, a berlini játékokon a sport mellett kiemelt szerepet kapott kultúra is. Budapest a Dohány zsinagógával, a Zsidó Fesztivállal és sok egyéb remek házigazda lenne. Ráadásul 2019-ben lesz 30 éve, hogy a magyar zsidó sportolók először vettek részt Maccabiah-n...

– Érzem és tudom, milyen fontos a magyar zsidó közösségnek, így a VAC-nak az esemény – reagált a be nem fejezett mondatra. – Azonban akad még egy pályázó. S ahogy a sportban, itt is a jobb nyer. – De Kelet-Európában még nem volt – próbáltam győzködni...

– Nincs földrajti felosztás, egy Európa van! Ez egy nagy Maccabi család, itt nincsenek különbségek. Mindenki ugyanannyit számít – mondta, miközben már indult volna a következő programjára.

– De azért ugye – erősen – reménykedhetünk – tettem még egy kísérletet...

– Természetesen! Sőt, kell is – felelte biztatóan mosolyogva...

(sch)

A Jégtörő utca mostantól Ángel Sanz- Briz nevé viseli

Ángel Sanz-Brizről a „budapesti angyalként” ismert spanyol diplomatáról nevezték el az óbudai Jégtörő utcát. Erről még április 29-én döntött a Fővárosi Közgyűlés, aztán október közepén a névváltással együtt egy emlékművet is felavattak a zsidómentő spanyol tiszteletére.

Hetvenegy évvel ezelőtt, 1944 nyarán bontakozott ki a vézskorszak legnagyobb embermentési akciója. A budapesti zsidóságért a háború utolsó hónapjaiban több ország diplomatája tett komoly erőfeszítéseket. Ángel Sanz-Briz neve talán kevésbé ismert, ám nem véletlenül hívták Budapest Angyalának is. Bár e nevet keresztneve után kapta, valójában tetteivel érdemelte ki.

Ángel Sanz-Briz, (1910–1980 a második világháború alatt ügyvivőként szolgált Budapesten. A spanyol diplomáciai iratok alapján Sanz-Briz tájékoztatta Franco tábornokot a holokauszt létezéséről. 1944-ben, „hivatalosan” Franco kormányától függetlenül, saját elhatározásból segített, s mentett meg több mint 5000 magyar zsidót spanyol útlevelel. A mentéshez saját vagyonát is felhasználta, amivel a náci helytartót vesztegette meg. Befolyását és kapcsolatait kihasználva hajtotta végre mentőakcióját. Tevékenységéért megkapta a Világ Igaza elismerést.

A diplomata fia, Juan Carlos Sanz Briz – aki több rokonával érkezett az eseményre – azt hangsúlyozta, apja sosem felejtette el a Budapesten történeteket. Úgy emlékezett, amit itt tett, az volt élete legnagyobb emberi és szakmai vívmánya, ezért sosem várt elismerést vagy hálát. Elég volt számára, hogy a sors lehetőséget adott neki, hogy ártatlan emberek életét megmentse.

Ismét díjazták az embermentőket

A jeruzsálemi Jad Vasem Intézet az izraeli parlament, a Knesszet 1953-as törvénye alapján adományozza a Világ Igaza kitüntetést azoknak, akik zsidók életét mentették a vézskorszak idején. Magyarországon 1995 óta a Világ Igaza magyar kitüntetettjeit hősiességükért Bátorságért Érdemjelben is részesítik. Tegnap (október 29-én) ismét átadták mindkét kitüntetést azoknak, akik életük kockázatásával, gyakran feláldozásával mentettek zsidó embereket és mindenkit, aki arra rászorul. A megemlékezésen Ilan Mor, Izrael nagykövete, illetve Pintér Sándor belügyminiszter mondott beszédet. Az eseményen posztumusz kitüntetést adományoztak Mózsai Ödönnek; Ács Andrásnak és Juliánának, valamint lányuknak, Margitnak; Csáki Katalinnak; Balla Alajosnak; Bózsik Rozáliának; Gedei Istvánnak; Gosztonyi Ervinnének; Nemes Tibornének; Vági Margitnak; továbbá Víg Józsefnek és feleségének, Máriának.

Platina lett A Játékkészítő

Platinalemez lett a tavaly nagy sikerrel bemutatott, A Játékkészítő című pop-show-musical hanganyaga. Az Orbán Tamás szövegíró és Rakonczai Viktor vezető zeneszerző által jegyzett lemezen – mások mellett – Nagy Feró, Oroszlán Szonja, Szabó Győző, Radics Gigi, valamint a Király testvérek adnak elő dalokat. A lemez a Magneoton gondozásában jelent meg. Négy nap alatt, tizenkét teltházas előadáson, összesen több mint negyvenötzren látták tavaly A Játékkészítő című mese-musicalt, amelyről a Pesti Sóletben is többször olvashattak. A darab decemberben, új köntösben, megújult látványvilággal és a régiék mellett öt új dallal újra színpadra kerül.

Szigetes fesztiválok a legjobbak közt

Ismét a legjobbak közt várja a végső megmérettetést négy szigetes fesztivál, a Sziget, a Telekom VOLT, a MasterCard Balaton Sound és a B.My.Lake a legnagyobb presztízsű nemzetközi fesztivál elismerés, a European Festival Awards versenyében.

Majd' negyven fesztivál került idén az európai fesztiválok mérlegelő Festival Awards „nagyfesztivál” kategóriába. A legjobbak közt idén is ott van, az eddig már kétszer is a legeslegjobbnak választott Sziget. A közepes méretű fesztiválok versenyében a szigetes színeket képviseli a VOLT és a SOUND és a kisméretű fesztiválok közt pedig a B.My.Lake. A Sziget egy másik kategóriában is nominált. A legjobb zenei felhozatal, azaz a Best European Line-Up kategóriában kilenc fesztivál verseng idén. A Sziget mellett – többek közt – a dán Roskilde, a belga Rock Werchter és a spanyol Primavera fesztivál is részt vesz ebben a megmérettetésben.

Szavazni itt lehet: <http://eu.festivalawards.com>

A végeredmény pedig január 14-én, a hollandiai Groningenben zajló FestAwards gálán válik ismertté, mint mindig. 2011-óta minden évben nyert szigetes fesztivál a megmérettetésben. A Sziget eddig két alkalommal hozta el a pálmát a legnagyobb fesztiválok közt (2011 és 2014), 2012-ben a Balaton Sound a közepes méretű kategóriában nyert, míg a 2013-ban debütált B.My.Lake a legjobb új fesztivál kategóriában győzött.

Pesti Sólet menü a Laky Konyha receptjei alapján

Aranyleves 10 főre

Hozzávalók: 1 tyúk, 4 l víz, 1 hagyma, 3 szál sárgarépa, 2 szál fehérrépa, 1 karalábé, 1 zellergumó, 1 csomó petrezselyem, kis darab gyömbér, szemes bors.

Elkészítés: A feldarabolt tyúkot felteszük hideg vízben, ha forr, leszedjük a szürkés habot, majd a megtisztított zöldséget, fűszert hozzáadjuk. Lassú tűzön 2-3 órán át főzzük, majd céname-télttel vagy macesszombóccal tálaljuk.

Töltött csirke burgonyapürével 10 főre

Hozzávalók: 10 db egész csirkecomb, 5 vízben áztatott zsemle, 3 tojás, 1 kanál libazsír, 20 dkg gomba, 1 csokor petrezselyem, só, bors.

Elkészítés: A feldarabolt gombát az apróra vágott petrezselyemmel zsíron megpároljuk, hozzáadjuk a kifacsart zsemlet, a tojást, sózzuk, borsozzuk, majd a masszát a csirke bőre alá töltjük. Készíthetjük úgy is, hogy a töltelékot ki-szírozott ózgerinc formában külön sütjük, s koretként adjuk a csirkéhez. A gomba helyett összetört csirkemájat is rakhatunk a töltelékbe.

A burgonyapüréhez: kb. 10 db közepes burgonya, 1 kanál zsír, só. A burgonyát meghámozzuk, kockára vágjuk, sós vízben megfőzzük. Burgonyanyomón áttörjük, kevés főzővízzel hígítjuk, majd a zsírral jól elkeverjük.

Brownie 10 főre

Hozzávalók: 2 és fél csésze liszt, 2 és fél csésze cukor, 2 és fél teáskanál sütőpor, 7 tojás, 4 evőkanál kakaó, 2 evőkanál rum, negyed csésze olaj, negyed csésze narancslé.

Elkészítés: A tojások sárgáját kikeverjük a cukorral, hozzáöntjük az olajat és a narancslévet, hozzáadjuk a sütőporral kevert lisztet, és lazán összekeverjük a felvert tojáshabbal. Kikent, lisztezett tepsibe öntjük a tészta kétharmadát, a maradékba keverjük a kakaóport, s kanállal egyenletesen a tészta adagoljuk. Mérsékelt tűzön sütjük.

Jó étvágyat kívánunk!

Zsinagógák a nagyvilágból – Baja

Képeslapok – képes történelem (XLV. rész)

Immár négy éve, egy 1400 darabból álló magángyűjtemény segítségével járjuk be a világot, az országot hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, érdekességekkel. A gyűjtemény az 1890-től 1945-ig megjelent, zsinagógákat ábrázoló, illetve a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal stb. foglalkozó lapokat tartalmazza.

Újabb virtuális kirándulásunk cél-pontja Bács-Kiskun megye második legnagyobb városa, Baja, amely az ország déli részén, a Duna bal partján, a Mohácsi-szigettel szemben található.

Baját már az őskorban lakták, majd a szarmaták és avarok is. A magyar honfoglalást követően kiemelten fontos átkelőhely volt.

A Balkán közelsége mindig kihatással volt a város életére. Több pestis-járvány, tüzvész, török megszállás befolyásolta évszázadokon keresztül az itt élők sorsát. A török megszállás után a város szinte teljesen elnéptelenedett. Bosnyákok, horvátok, bunyevácok, sokácok, szerbek majd svábok érkeztek helyükre.

Baja a XVII. században kapott mezővárosi rangot. Az 1800-as évektől pedig folyamatosan mezőgazdasági, gazdasági fejlődésnek indult.

Zsidók csak az 1700-as évek elejétől jelentek meg. 1736-ban 34 zsidó lakost számláltak össze a fennmaradt dokumentumok szerint. Ebben az időszakban nem voltak teljes jogú állampolgárok. Sok korlátozás szabályozta életüket, munkájukat. Nagyrészt földműves, iparos és kereskedő volt, de akadt, aki vámszedőnek állt a megye és az állam megbízásából, mivel ezt a munkát mások nem szívesen vállalták el!

Az 1750-es évekre érte el a zsidók lélekszáma, hogy saját zsinagóga építésébe foghattak, melyet 1765-ban nyitottak meg. 1768-ra már 16 családot regisztráltak. Ismert a rabbi is, Markusz József. A Grassalkovich grófokkal kötött egyezség szerint a zsinagóga megépítését követően megalakulhatott az önálló hitközség. 1799-ig azonban csak limitált zsidó család élhetett a városban és saját telekkel, saját házzal nem rendelkezettek! A változásra 1840-ig kellett várni, amikor az új kormányrendelet ezt lehetővé tette.

A város érdekessége, hogy a csárdás atyjának is nevezett zsidó származású hegedűművész, zeneszerző, Rózsavölgyi Márk 1813-ban úgy döntött, a város polgára lesz.

1840. május elsején Baja teljesen leégett. Így sajnós a zsinagóga épü-

lete is teljesen megsemmisült. Két évvel később, 1842. szeptember 26-án ünnepélyesen átadták az új zsinagógát, amely a közösség számára nagyobb és kényelmesebb volt. Az ünnepi beszéd magyar nyelven hangzott el, mely a kor szokásaitól kissé eltért, hiszen abban az időben a német nyelv volt a hivatalos beszélt nyelve.

A zsinagóga a város egyik legszebb klasszicista épülete. Gyönyörű timpanonos homlokzata van. A hármastörzses főpárkányban héber feliratot véstek, mely büszkén hirdeti, hogy

az is oka lehetett, hogy itt helyezkedhetett el a korábbi gettó. A központi épület természetesen a zsinagóga épülete maradt. 1771-től megnyílt a zsidó elemi iskola, 1857-től a kórház, majd 1901-ben az idősek otthona. Két temető is található a városban. Az egyikben nyugszik a híres Götz rabbi is.

Az első világháború éveiben a kórházat hadikórházzá nyilvánították, és a város speciális helyrajzi adottságai miatt fontos szerepet kapott a hadisebesültek gyógyításában is,

tudható be, illetve annak, hogy nagy arányban az asszimiláción túlmenően elhagyták hitüket és áttértek más vallások hívőivé...

1938-tól életbe léptek a zsidókat sújtó törvények, majd 1940-től munkaszolgálatba kényszerítették a katonai szolgálatot nem teljesítő férfiakat. 1944-ben Klein József volt a közösség rabbija. A német megszállást követően nem hoztak létre külön gettót a lakosság számára, mindenki otthonában maradhatott, azonban a vásárlási szokásait erősen korlátozták. Április 14-től Baja és környékéről folyamatosan összeszedték a még ott található zsidóságot, és Auschwitzba szállították megsemmisítésre. A hátrahagyott értékeiket a városban kószáló emberkeselyűk fosztogatták, hordták szét, házaikba illetéktelenül idegenek költöztek. Említést érdemel azonban, hogy sok városi a munkaszolgálatosokat élelemmel látta el, és a város polgármestere is próbált védelmet nyújtani a rászorulóknak. A felszabadulás után alig 400-an tértek vissza az 1800-ból!

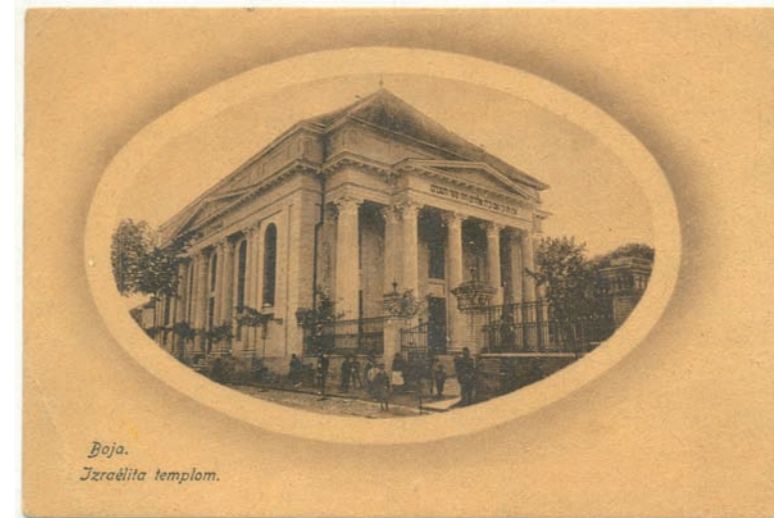
A háború végére a zsinagóga állapota igen megromlott. 1947-ben adományokból létrehozták az udvaron található árkádsoros emlékhelyet, melyre összegyűjtötték a bajai mártírok neveit.

Az épületet a megmaradt 30 fő beleegezésével a hitközség eladta a Bajai Városi Tanácsnak, de ragaszkodtak ahhoz, hogy a külső homlokzatát eredeti állapotban kell megőrizni.

Manapság a zsinagóga Városi Könyvtárként működik, de mártír-ünnepségekre készségesen átadják az épületet a szervezők részére.

Jelenleg csak néhány zsidó lakja a várost, így a korábbi hitközségi elnök halálát követően egy bajai hölgyet neveztek ki a közösség vezetőjének, aki korábban a temető ügyeivel foglalkozott, és fontosnak tartja a város zsidó múltjának megtartását.

Következő állomásunkon Diós-győrbe látogatunk.

I.ten háza van ott.

A belső térben található a karzat, a frigszekrény. A bejáratnál vörös márványból készült kézmósot, és a falba épített perselyt helyezték el. Az első világháborút követő években került a bejáratához márványba vésvé, az elesett mártírok névsora is. A szabadságharcban aktívan részt vettek tisztek és katonák, akik a helyi hitközség tagjai voltak. A forradalmat követő években őket nagy tiszteletben tartották! Ebben az időben már 6-700, az 1850-es évek elejére pedig már 1800 zsidó élt a városban.

A zsidó lakosság Bajára történt betelepülésétől kezdve vallásos életet élt. Az első zsinagóga felépítésétől folyamatosan fejlődött a vallási, szociális háttere a közösségi életnek. A vallási intézményeket egymáshoz nagyon közel alakították ki. A környező utcákban is szinte kivétel nélkül zsidók laktak. Ennek

melyet az ott dolgozó többnyire zsidó származású orvosok, ápolók láttak el.

Az emancipációs törvények, az 1867-es jogi határozatok lehetővé tették a város zsidó lakosainak is, a szabad munkavállalást és a korábban tiltott életformák kialakítását. Baja zsidóságának fontos szerep jutott mind a gazdasági, mind a társadalmi életben. Több földbirtokos, gyártulajdonos is kikerült a sorai-ból, de ami még érdekesebb, hogy két zsidó származású bajai férfi is polgármestere volt a városnak a dualizmus idejében, Erdélyi Gyula és Hauser Mór.

1914-1918 között Baja 365 besorozott zsidó katonájából 36-an haltak hősi halált.

Az első világháborút követő években, majd az azt követő Horthy-korszakban csökkenő tendenciát mutatott a zsidók aránya, mely javarészt a kezdődő zsidógyűlöletnek

Dési János

A görögnek álcázott izraeliek

Az élet és némi szerencse úgy hozta, hogy idén tavasszal megírhattam egy érdekes ember életrajzát (A láthatatlan légiós, Rónai Gábor regényes élete, Alexandra 2015). A hetvenes években született fiatalember (életrajzhoz mindenképpen fiatal) története sokféleképpen olvasható. Sikertörténetként, korrajzként, de még celebekről szóló bulvárhírek gyűjteményeként is. Számomra még egy fontos szála van, miként ismerkedik meg és néz szembe saját, és szülei, nagyszülei zsidóságával valaki, aki a kádári Magyarországon utolsó évtizedében szocializálódik.

Bár, vagy éppen azért, mert a holo-kauszta súlyosan érintette a családot a zsidóságról otthon nem sok szó esett Rónaiéknál a hetvenes-nyolcvanas években.

– Jöttek hozzánk a rokonok látogatába. Anyukám azt találta ki, hogy a nagybátyám mondja inkább azt, Görögországból jött, Izraelt ne említse, nehogy elszóljam magam a suliban és gond legyen belőle. Nem volt könnyű őt rávenni, csak később tudtam meg, sokáig pufogott, hogy „éppen én adjam magam ki görögnek?”, de aztán a szüleim rábeszéltek azzal, hogy ez fontos nekünk.

– Mondtam már, hogy oh, az a Kádár-kor?

– De legalább jöttek meglátogatni minket. És részben ebből értettem meg, milyen fontos a család, az összetartás. Ugyanakkor furcsa volt nekem, hogy milyen bizonytalanul, már-már félnékel viselkednek itthon. Sokáig nem is értettem. És csak idővel jöttem rá, hogy a múlt emlékei nyomasztják még őket.

Sokat segített túljutni ezen, hogy a szüleim igyekeztek felkutatni a régi, háború előtti ismerőseiket, és összehozni velük őket. Cserében estéknként én tátott szájjal hallgathattam a lelkesült beszámolóikat az új házajukról.

– Görögországról.

– Izraelről persze. A titkolódzás sem tart örökké.

– És december tájékán mit ünnepeltek?

– Anyira a kedvembe akartak jární a szüleim, a nagyszüleim, hogy még arra is képesek voltak, hogy karácsonyfát vegyenek, várjanak alatta ajándékok, meglegyen az egész varázslat.

– Nem kimondottan zsidó ünnep.

– Tudom, persze, de azt akarták, hogy nekem is mindenem meglegyen éppen úgy, mint az összes többi gyereknek. Ezért volt nekünk karácsonyunk, chanukka helyett.

– Hogy szembesültél mégis azzal, mi vagy?

– Karácsony ide-oda, a görögországinak füllentett izraeli rokon, és a többi ellenére bennem egyre nőtt a

zsidó öntudat. Szerettem volna egyre többet megtudni a gyökereimről, a családom múltjáról. Eljártam a zsidó hitközség Goldmark termébe, ahol egy csomó hozzám hasonló fiatalal találkoztam.

– És milyen helyes lányokkal!

– Úgy van. Szóval, egyre jobban érdekelt a zsidóságom. Ezért azt találtam ki, hogy a zsidó Anna Frank Gimnáziumban fogok továbbtanulni. Ez volt akkor az egyetlen ilyen felekezeti iskola. A szüleim sokáig hezitáltak, nem lehetett nekik könnyű a döntés. Aztán arra jutottak, hogy nem segítené a jövőmet, ha engednék, hogy oda iratkozzam be.

– Már csak azért sem, mert az Anna Frank fájdalom, de messze nem tartozott a legerősebb gimnáziumok közé.

– Talán ez is szempont volt. És az is, hogy egy felekezeti gimnázium akkor legfeljebb a „túrt” kategóriába kerülhetett. Innen egyetemre bejutni nem lett volna olyan egyszerű. Ma már persze más a helyzet, de az akkori viszonyok között egé-

szen biztos, hogy jót akartak nekem.

– Valóban nagyot fordult a világ Magyarországon is. Már nem kellett azt mondani az izraeli rokonnak, hogy Görögországból jöttek.

– Annyira nem, hogy 1991-ben, életemben először egyedül, már én is nekiindulhattam. Bejártam Izraelt északtól délig. A szüleim, a nagyszüleim rokonai kézzel kézre adtak. Jeruzsálem, Betlehem, Názáret, Haifa, Tel Aviv - fantasztikus volt megismerkedni az ottani élettel. Azzal, hogy a veszélyben mennyire egymásra utaltak lesznek az emberek. Jó volt látni, milyen büszkéek az országra, amelyet a szüleik, vagy már ők hoztak létre, tényleg a sivatag kellős közepén. És ott állni Jeruzsálemben a Siratófalnál. Leírhatatlan dolog, nemzedékek egész sora vágyott ide vissza. És tessék, én akkor most itt lehetek. A másik megrendítő élményem a jeruzsálemi Yad Vashem volt, amely a Soá áldozatainak állít emléket. Van ott egy terem, az Emlékezés Csarnoka, amelyben egy örök láng

ég a meggyilkoltak emlékére. És tudtam, nekem itt kell elmondanom megölt rokonaimért a zsidó halotti imát, a Kaddist.

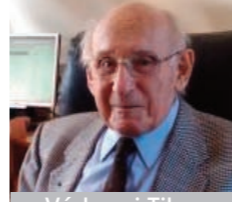
Rónai egyébként apai és anyai oldalról is hagyományhű zsidó családból származik.

Apai nagyszülei 1944. május 11-én házasodtak össze. Közvetlen rokonait. május 5-e és 10-e között Salgótarjánban gettóba zárták. Június elején áthajtották őket a salgótarjáni bánya istállóiba, majd június 13-án valamennyiüket Auschwitz-Birkenaubába deportálták. Túlélőkről nem tudunk. Nehéz lenne ma már kikutatni, Rónai Gábornak hány rokonát gyilkolták így meg.)

Az ifjú házások nyilván sejtették, hogy honfitársaik egy része, a náccal együtt, nekik is hasonló sorsot szán. Három rémületben töltött hét... Aztán az ifjú férjet behívták munkaszolgálatra, az újdonsült menyecskét pedig őt testvérével együtt vagonba zárták, akárcsak sorstársaikat. A majdani nagymama két legkisebb testvérét Auschwitzba érkezésükkor látta utoljára. Mengele azonnal gázkamrába küldte a legyengült, munkára alkalmatlannak ítélt gyermekeket. A fiatalaszonyt viszont jó fizikummal áldotta meg a sors. Ha értelmezhető az a kifejezés Auschwitzban, hogy „szerencse”, akkor őt az érte, mert a tábor konyhájába irányították. Itt annyi ételmezt tudott lopni, hogy három testvérével együtt legalább az éhhalált elkerüljék.

– A konyhai kivételezettségnek köszönhetően nagymamám túlélte a túlélhetetlent, s 1945 áprilisában elindulhatott hazafelé. Alkarján egész életében viselte a tetovált a 10924-es számot. Három hétig tartott, amíg viszontagságos út után visszatért Egerbe. Ott azzal szembesült, hogy otthona, a több generáció keserves munkájával teremtett vagyunkájuk odaveszett.

Innen kellett új életet kezdeni. De az már egy másik történet. Mindezenre ez talán érthetővé teszi, miért stilizálták görögge, az izraeli rokonokat.

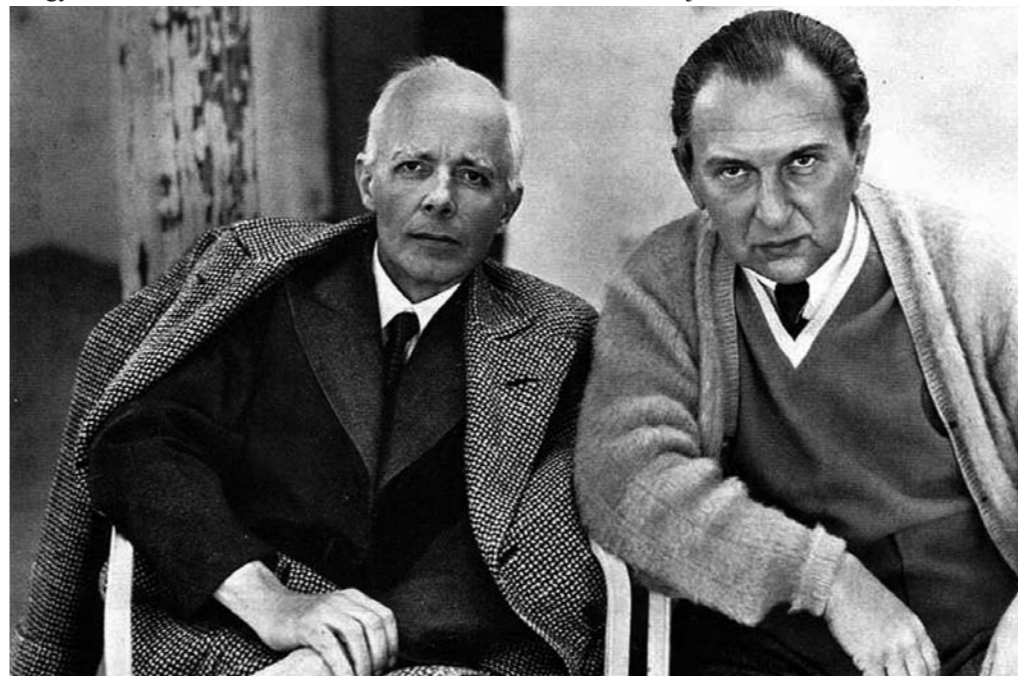
Várkonyi Tibor

Szubjektív gondolatok a hét évtizede búcsúzott Bartókról

Elfogult vagyok, beismerem. A muzsikában ez elfogadható, még ha vitatható is. A nagy klasszikusok, Mozart és Beethoven után nekem harmadikként nyomban Bartók Béla következik, nem elsősorban azért, mert magyar, hanem mert ilyen az én zenei világom. Ebből fakad az is, hogy számomra Bartók az első magyar komponista is, mindenki más megelőzve. Igen, elfogultság, de ennek sok oka van.

Kedvelem az úgynevezett magyar klasszikusokat is, Erkel és a többieket, a romantikusokat, akik igazi izzó hazafiassággal ábrázolták a történelmet, a Hazám, hazám, ezek az áriák szívükből fakadtak. A korukat tükrözték, az irodalom zenei megformálói voltak. Petőfi költeményeinek műfaji megfelelői. Számomra azonban a magyar költészet is sokkal több volt a romanti-

Ha kendőzetlenül őszinte óhajtok lenni, el kell ismerni, nem volt könnyű eljutni eddig. Bartókhhoz göröngyös az út. Nehezen adja magát, különösen annak, akinek a zenei ízlését kezdetben a nagy klasszikusok alakították, akiknek az opera például a monumentális négyessel, a Figaróval, a Don Giovannival, a Cosival és Beethoven Fideliojával indult. A Fidelióval, amely

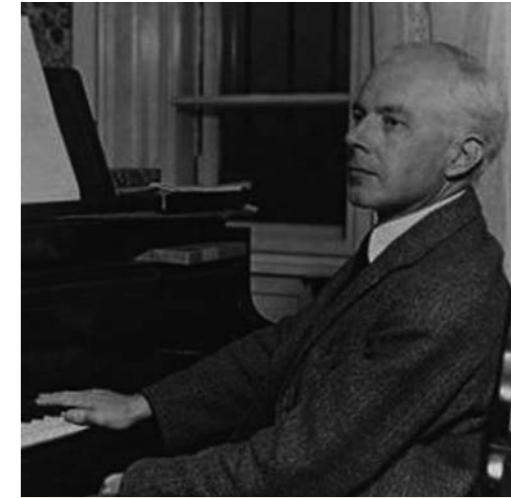

Bartók Béla Reiner Frigyes karmesterrel Amerikában

kánál. Kissé hátrább is a magyar irodalmi romantikánál: Csokonai, Berzsenyi, Vörösmarty, Arany János, József Attila, Radnóti, akikhez idővel később, de csatlakozott Bartók, hasonló érzelmekkel, igaz lelki őszinteséggel. A megrázkódtatás, a valóságos nemzeti és egyetemes gondok föltárása. Vannak, akik szerint Bartóknál ez az amerikai emigrációval, a monumentális művekké, a Concertóval, a Di-vertimentóval, a Zenével kezdődik. A világegés-sel, a demokrácia és a náciizmus, a fasizmus szembenállásával, a létküzdellemmel. Ezt én kétségbe vonom. Az évtizedekkel korábban komponált Kékszakállú herceg vára, a Fából faragott királyfi, a Csodálatos mandarin és a többiek mind ezt tükrözik. Ez már javában a bartóki világ. Igaz, beleilleszkedett a korbba, a XX. század új hangjainak a jelentkezésébe, az oroszokéba és a franciákéba, Rimszkij Korsakovba, Sztravinszkijbe, Musszorgszkijba, Ravelbe, Debussybe, Boulezbe és a többiekbe. Bartók mégis különbözik tőlük. Más világ, nem csupán azért, mert magyar, hanem elsősorban, mert Bartók. Nehéz magyarul ezt, talán amatőrségnek is tűnhet föl, csakugyan szubjektív elfogultságnak, de kitarok mellett.

maig egyesek szerint nem is igazán opera, hanem színpadi zenekari mű. Innen igazán valószínűs ugrás a Kékszakállú. Suzanne, Donna Anna, meg a Cosi testvérpárja helyére rakni Juditot, a férfiaknál a Kékszakállút, megpróbáltató út. Végigjárhatja mindenki, akiben megvan hozzá a hajlam és a szándék, de nagy elszántságot kíván.

Ha végiggondoljuk, mégsem annyira fantasztikus. Mozart fölvilágosult, de valamennyire is csak korlátozott Habsburg korában élt, II. Józsefben. Beethoven már nyersebb hatalmi környezetben. Mindketten azonban maguk is szembesültek azzal, hogy az uralkodók gondolatvilága az övékének más ösvényeken kanyarog. Még II. József is gyakran értetlenül hallgatta a melódiákat, nem ellenezte megszólalásukat, de tett rájuk akár gúnyos, akár komisz megjegyzéseket. Bartók később ellenséges világban kezdte el nagy korszakát. A legkendőzetlenebb diktatúra kezdetén, és noha valószínűleg teljesen nem volt inyére a Tanácsköztársaság idején kényszerből elvállalt politikai poszt, hamarosan megköszönve meg is vált tőle. Világos látása az első pillanattól nyilvánvalóvá tette, hogy noha megfogalmazva kezdetben nem volt még az, Horthy

Bartók Béla

uralma csak a fasizmus nyílt színre lépése volt. Csaknem két évtizedig ebben a tudatban élt és dolgozott, valójában azonban csupán a harmincas évek végén, a negyvenesek elején érett meg benne a döntés, ebben az országban nem maradhat. Abba az országba kell mennie, amely, ha a tökéletes demokráciát nem is, de a szabadság viszonylagos lehetőségeit ígérte. Ahol kedvére alkotni lehet.

Erőszakot tenne a történeken, aki főleg utólag ne tudná, hogy ez is idealista fölfogás volt, az amerikai beilleszkedés nem ment könnyen, sem eszmeileg, de főként anyagilag nem egészen. Bartók alkatánál fogva eleve szabad ember volt, kényszereket nehezen fogadott el, nehezen helyezkedett bele abba a társadalomba is. Az ő humanizmusa az a fajta humanizmus, amely nem mereven, még kevésbé nem korlátoltan, de nem túri az akadályokat, ha szólni van módja, csakis azt fogadja el, ha szemtől szembe szólalhat meg, a muzsikában is. A korabeli, mégis a Hitlerrel szembeszegülő Amerika olyan szellemi környezetet képviselt, amelyben más alkotó óriások megtalálták a módot arra, hogy ezt a zsenit istápolni kell, „kicsikarni” belőle azokat a remekműveket, amelyek hitelesen adják vissza a XX. század lényegét. Így jött létre az életművet megkoronázó teljesség, amely a Concertóval, a Di-vertimentóval, a Zenével az egész emberiségé lett. Akadhat, aki vitathatja ezt, de beethoveni méretű teljesség. Számunkra az adja fölbecsülhetetlen értékét, hogy összehasonlíthatatlanul magyar és egyetemes.

Idehaza a hivatalos politika kényszerből, de vonakodva csak megemlékezett arról, hogy a világkultúrának ez a zsenije hetven éve halt meg. Nem az ő ízlése. Ahol azonban megszállott muzsikakedvelők élnek, bárhol a Földtekén, az évforduló nagy nap volt. Az alkotóhoz és a befogadókhöz méltó.

Emlékkoncert Polgár László tiszteletére

Az elmúlt hónapokhoz hasonlóan, ismét figyelmükbe ajánljuk körzetünk honlapját, amelyen rengeteg érdekes és aktuális cikket olvashatnak. Ráadásul rengeteg, a Dohány közösséggel kapcsolatos kiváló fotót is láthatnak. Fogadják szeretettel Szentgyörgyi Ákos írását és képeit. /Ha elolvasták a teljes Pesti Sóletet, látogassanak el a www.dohany-zsinagoga.hu oldalra is!/
 Fantasztikus koncerttel emlékeztünk Polgár Lászlóról a Dohány zsinagógában. A hatvanhárom éves korában 2010-ben elhunyt Kossuth-díjas, Liszt Ferenc-díjas és Grammy-díjas magyar operaénekes a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja volt. 2010-ben váratlanul a svájci Zürich városában szólította magához az Ő.való.
 Az emlékére rendezett esten a zsinagóga alsó, és első emeleti szintje teljesen megtelt a koncertre, amelynek során számos gyönyörű áriát, és híres zeneművet hallgathattak meg az érdeklődők.
 Dobszay Péter orgonaművész előadásával indult az este, majd dr. Frölich Róbert országos főrabbi, valamint Nádél Tamás, a Dohány templomkörzet elnöke köszöntötte a nézőket. Az emlékkoncert egyik legmeghatóbb pillanata volt, amikor Balázsovits Lajos színművész zongorakíséretre elszavalta a Szomorú vasárnap című Seress Rezső alkotást. Benedekffy Katalin, Fried Péter és Király Miklós operaénekesek többször is színpadra léptek, akárcsak Fekete László főkantor, Rudas Dániel kántor, valamint a Dohány utcai zsinagóga kórusa. Mindannyian méltóképp emlékeztek Polgár Lászlóra.

A DOHÁNY KÖRZET NOVEMBERI PROGRAMJA

Minden hétköznap reggeli ima 7:30, esti ima 17:00 a Talmud-Tórában, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel ima 8:00, esti ima 17:00 a Talmud-Tórában.

Minden szerda délután ultiklub 13:00-tól a Talmud-Tórában.

- November 3.** *Talmud-Tóra gyerekeknek* a Hevesi-teremben 17:30, *Előimádkozóképzés* 17:30 a Talmud-Tórában
- November 6.** Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- November 7.** Reggeli ima a Hősökben 9:30. Esti ima és *sálesüdesz* a Talmud-Tórában 16:00
- November 10.** *Talmud-Tóra gyerekeknek* a Hevesi-teremben 17:30
- November 13.** Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- November 14.** Reggeli ima a Hősökben 9:30; Esti ima és *sálesüdesz* a Talmud-Tórában 16:00
- November 17.** *Talmud-Tóra gyerekeknek* a Hevesi-teremben 17:30 *Betérési tanfolyam* 17:30 a Talmud-Tórában
- November 19.** *Felnőttoktatás* 17:30: A zsidó élet eseményei: brisz, névadás
- November 20.** Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- November 21.** Reggeli ima a Hősökben 9:30, Esti ima és *sálesüdesz* a Talmud-Tórában 15:45
- November 22.** *Kulturális Páholy a Goldmarkban*, vendég: Gárdos Péter filmrendező 15:00
- November 24.** *Talmud-Tóra gyerekeknek* a Hevesi-teremben 17:30 *Előimádkozóképzés* 17:30 a Talmud-Tórában
- November 26.** *Felnőttoktatás* 17:30: A zsidó élet eseményei: bár-micvó, illetve bát-micvó
- November 27.** Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
- November 28.** Reggeli ima a Hősökben 9:30; Esti ima és *sálesüdesz* a Talmud-Tórában 15:45, vendégünk a Dózsa György úti körzet
- November 29.** *Kiállítás-látogatás* a Ludwig Múzeumban, díjköteles! 11:00

Jelentkezni emailben: korzet@dohany-zsinagoga.hu, illetve telefonon: 413-1515 lehet.

Robert Berschinski a Dohányban

Robert Berschinski, az amerikai kormány emberi jogokért felelős tagja magyarországi látogatása (szeptember 28.-október 2.) során járt Miskolcon, tárgyalt több szervezettel, és találkozott Heisler Andrással is. A Mazsihisz elnökével áttekintették a magyar zsidóság helyzetét és a közösséget érintő politikai ügyeket. Vendégünk ezt követően megnézte a Dohány utcai zsinagógát, ahol Frölich Róbert, országos főrabbi vezette körbe.

Meghívó

A Dohány utcai körzet szeretettel meghívja Önt és kedves családját chanukkai ünnepségére.

Időpont: 2015. december 6-án 15:00
Helyszín: 1075. Bp. Wesselényi utca 7.
 Goldmark terem

Ünnepi beszédet mond: Dr Frölich Róbert főrabbi

Közreműködők:
 Garai Róbert és barátai

Az ünnepség után hagyományos chanukkai finomsággal várjuk Önöket.

Újraindultak az oktatások!

A Dohány körzet elmúlt néhány évi hagyományához híven, a nyári szünet, illetve az őszi ünnepek után nem csak az imák alkalmával találkozhatnak a hívek. Október elején a szokott módon újraindultak az oktatások.

Keddenként dr. Frölich Róbert heti váltásban tart előimádkozó képzést, illetve betérési tanfolyamot. /Utóbbi messze nem csak a betérni szándékozókknak! Csütörtökönként szintén főrabbinck beszél a zsidó élet szabályairól, izgalmas kérdéseiről a felnőttoktatás keretein belül.

S hogy a gyerekek se maradjanak ki, Szilágyi Judit továbbra is várja a kicsiket játékos tanulásra minden kedden.

A zslugások nyáron sem tartottak szünetet, így mi sem természetesebb, hogy szerda kora délután továbbra is működik az ultiklub. *Részletesebben a novemberi programokban.*